

Mehmet Ekizođlu

Hacettepe Üniversitesi
Toprak Etiđi Uygulama
ve Arařtırma Merkezi
Danıřma Kurulu Üyesi

Kurbağa ve akal Sesleri Bittiđinde

Ben küçükken, kasabamızda akşamları derin bir sessizlik olurdu. Tam traktörler tarlada işini bitirip eve geri geldiği zaman. O zamanlar şimdiki gibi motosiklet enflasyonu yoktu. Olanlar da akşam vakti herkes evinde olduğundan motor gürültüsü çıkmazdı. Evlerden gelen çocukları azarlama sesleri kısa zamanda kesilir. Sonra gün batımını huzur içinde özümseyeceğiniz derin bir sessizlik. .

Akşam vakti ovoidan evimize uzanan bir iki belirgin ses bize nerede yaşadığımız, daha doğrusu kimlerle birlikte yaşadığımızı hatırlatırdı.

Bunların ilki kurbağa sesiydi. Bahar yağmurlarıyla birlikte iribaş olmaya başlayan kurbağalar kısa sürede larva ve sinekleri yiyecek küçük birer obur haline gelirler. Yaz başlangıcında da kız arkadaşlarının cazibesine kapılıp şarkılarına başlarlar. Her şeyi ve herkesi bastıran kurbağa sesleri, sanki milyonlarcası evimize giriyorlarmış gibi gelirdi.

Büyük Menderes ovasındaki küçük göllerden, kurutma kanallarından ve sazlıklardan gelen kurbağaların yaygara senfonisi bizi hiç rahatsız etmezdi. Kurbağalar, yusufçuk ve balıklarla beraber sivrisinek larvasının azaltılmasında ücretsiz görev alırlar. Sivrisinekleri yok etmek için sulak alanları kurutabilirsiniz, ancak tarlalarınızı sulamak zorundasınız. Sivrisinekler için tarla suyu, gübre atığı veya bir sazlık arasında hiçbir fark yoktur. Ama bunları kontrol altında tutan balık, yusufçuk ve kurbağalar sağlıklı bir sulak alana ihtiyaç duyarlar. Kurbağaların sesi, ekosistemde herşeyin yolunda olduğuna ilişkin iyi bir işarettir.

Kurbağaların sahnesini bitirmesiyle birlikte sıra çakallara gelirdi. Akşamın ilk saatinde bağırarak zamansız sanatçıları saymazsak, çakallar biraz daha geç vakitte bağırmağa başlar. "Peuu" diye bize kadar ulaşan bu ulumalar, ovada yiyecek arayan onlarca çakalın kendini hatırlatan şarkısıydı. Babaannem rahmetli, arada bir "bugün pek çoklar" diye envanterini çıkarırdı.

Çakallar gündüz pek nadir görünür. Güneşin batışıyla ava çıkan veya kalbinin sesini dinleyen çakallar ovadaki tarlaların gece bekçileridir. Siz yokken tarladaki mahsule zarar veren küçük hırsızları cezalandırmak çakalın işidir. Çakal genelde kuş yuvalarını bozmak ve yavruları yemekle itham edilir ama tarla faresi nüfusunu kontrol altında tutmak gibi hayırlı bir görevi de vardır. Çakallar bu görevlerini baykuş, atmaca, yılan ve tilkilerle ortaklaşa yerine getirirler. İlk bakışta birbirine rakip gibi görünebilecek bu yaban

hayvanları, aslında bölgelerini ve günün saatlerini paylaşmışlardır. İsimleri ve görünüşleri bizlere çok sevimli gelmeyebilir, ancak orada olmaya devam etmelerinin hayati bir önemi vardır.

Kurbağalara ne oldu?

Bir gün çiftçiler, dünyayı beslemek için daha geniş tarlalara ihtiyaç duyduklarını düşündüler. Bunun için nehirlerin kıyısına kadar her yer sürülmeliydi. Sazlıklar, göller kurutulmalı ve tarlaya dönüştürülmeliydi. Öyle de oldu.

Sazan balıklarının evi bildiği, ördeklerin aşık olduğu göller kurutuldu. Onlarla birlikte kurbağalar da kurudu ve azaldı. Rüzgarda narince sallanan sazlıklar kesildi. Onlarla birlikte orada avlanan çakallar, tilkiler, şahin ve baykuşlar, burada yavrusunu saklayan balıkçılar da dönmemecesine gittiler.

Sonra tüfekler gürlendi, kıyıda köşede saklanmış tilki ve çakallar, bıldırcın bulamamış öfkeli avcılarının saçmalarına hedef oldular. Uğursuzluk getiren (!) baykuşların ve yırtıcı kuşların yaşam alanları kayboldu.

Ovanın sessizliği

Bugün artık akşam olduğunda ne bir kurbağa sesi geliyor, ne de bir çakalın uluması. Ova sessizlik içerisinde. Dağın kendi geyikleri

karşısında ecel terleri dökmesi gibi[1], ova da kemirgenlerinden korkuyor. Çakal tarafından titizlikle yürütülen kontrol görevi ortadan kalkınca yeni görev zehirlere veriliyor. Fare zehirleri, sofralarımıza yiyecek üreten tarlalar da dahil olmak üzere her yere atılıyor. Sonuç mu? Zehirler nereye gidiyor bilinmez ama fareler hep orada. Büyük Menderes Havzasında kanser vakalarındaki olağandışı artıştan bahsediyor Tabipler Odası.

Her yere yoğun bir sinek egemenliği yayılmış. Durmadan yaz akşamları kötü kokulu dumanlar çıkaran belediye kamyonları mazotlu ilaçları havaya sıkıyor. Her yaz, her akşam bu devam ettiğine göre, sivrisineklerin bu ilaçlardan moral bozukluğuna uğradığı söylenemez. Biz ilaç sıkmaya devam ediyoruz.

Çakalların ve kurbağaların şarkısını özleyenler vardır mutlaka. En çok da Büyük Menderes Ovası toprakları özlüyor. Sadece onları mı? Büyük Menderes eski söğütlerini, temiz sularını, etrafındaki sazlıklarını, küçük göllerini özlüyor. Toprak suyuna, su da mezeldeklere, mezeldekler beslendikleri otluk alanlarına hasret...

Çakalların uluduğu, kurbağaların hiç bitmeyecek şarkılarını söylediği akşamlara kavuşmak üzere...

[1] Doğa yazarı Aldo Leopold, *A Sand County Almanac* adlı eserinde “Bir Dağ Gibi Düşünmek” adlı bölümde, kurtların azalması nedeniyle geyiklerin dağdaki bitkileri yiyip bitirdiğini ve sonuçta bölgenin kuraklaştığını ifade eder. Türkçesi: *Bir Kum Yöresi Almanağı* Hacettepe Üniversitesi Yayınları (2013), Çev: Ufuk Özdağ